

Lesz-e főtojáspatkoló?

A döntés nehéz. Egri János a veterán versenyző. Menetrendszerű jelentkezéseivel meglehetősen adásidő kitöltésének gondját veszi le a műsorszerkesztők válláról, de nem biztos, hogy ezt értékeli a közönség is. Meglehetősen hiába van állandó edzésben, a kizárólag csak „nagy versenyeken” induló Vitray Tamás mégis lekörözi. De hány új, ismert és ismeretlen vetélytársra támadhat! Hamarosan megkezdődik a *Ki mit tud?*, és itt van már az új vetélkedő, a népművészeti. Amely a tojáspatkoláshoz nélkülözhetetlen leleményt, ügyességet, tudást várja el a résztvevőktől, a nézőktől pedig, hogy üljenek csendben, csak üljenek... Ha esetleg gondolkodnak, az ő bajuk. Mert, ha megfeszülnek, akkor sem jönnek rá, hogy Antal Imre felszólításaira mikor, mit, mivel párosítsanak. A vetélkedőben ugyanis folyvást párosítani kellett, képet szöveggel, élő-táncot képpel, „képtáncot” zenével, tájakat emberekkel

és fordítva. De főleg: asztalokat, csapatokat, zenéket a táncokat — sorszámokkal. Eleinte próbáltam fejben (párosítani), nem ment, aztán papíron, úgy sem. Végül csak irigykedtem, hogy ők ott, a stúdióban (mit a stúdióban! itt az orrom előtt, a saját szobámban!) egyre párosítanak, engem orcapírulás nélkül kizárnak e pontokat gyümölcsöző tevékenységből. Az irigység pedig nem szép dolog. Rombolja a személyiséget. Mennyivel építőbb a részvétel öröme, a közös játék élménye. Eredetileg ezért találták ki a társasjátékokat. A téveseknek már csak azt kellene kitalálni, hogyan, milyen módon őrizték a játékok eredeti értelmét és célját. Nem kis feladat, de ehhez mérten is túl ritka a siker. A legújabb vetélkedőből kölcsönvevett megtisztelő cím, a főtojáspatkolói, annak járna, aki a legtöbbszór rálelt volna nemcsak a jó témára, de a jó formára is. Azon lehet vitatkozni, hogy kellenek-e a tévés tár-

sasjátékok, vetélkedők, vagy sem — addig is: vannak. És amíg többségükből ennyire kirekesztődünk, mint a *Tojáspatkolóból*, csak pontozhatunk. Máskor, reméljük. Mert most, sajnos, nem tudunk pontot adni. Talán más műfajoktól is el lehetne tanulni egyet-mást a közös szórakozás és ismeretgyűjtés megvalósításához. A vasárnapi két kisfilm főcíme — *Nézzük meg együtt!* — például hiába szólított volna mindannyiunkat Rodin-szobrok és a Keszthelyi pieta csodálatára, ha alkotóik nem a megfelelő filmi eszköztárral „neveznek” a néző mozgósításáért való állandó tévés versenybe. A kamera „játszott”, fényhatásokkal, nézőpontokkal, amint körüljárta az Örök tavasz tökéletességét. Ez a játék azonban nem önmagáért való volt, hanem értünk, a közönségért. Szolgált, valamilyen nyitniunk épülésére és szórakoztatására. A nézőket „konstruktívan provokálni”, rokon- és ellenszenvre, de mindenképpen töprengésre készíteni, gondolkodtatni — így deklarálta tévéfilmjének célját *Cserhalmi Imre* a műsorújságban. Igaz, a létező összes műalkotás körülbelül ezért született és születik, az igényesebbje önmagáért beszél. A kissé didaktikus beajánlás mégsem lett volna akadály a magunkról-töprengésnek, ha maga a film valóban erre készítet. Csakhogy az izgalmas témát nem sikerült határozottan kibontani. A *Csillagok változása* lehetett volna a drámai megfogalmazása kétféle életforma — egy múltban erősen gyökerező, de napjainkban anakronisztikus és egy új, születő — harcának, a váltás pillanatának. Helyette hosszadalmas, feszültségmentes, laza szövettől, dramaturgiától fessz nélküli szerelmi történetet láttunk. Egy szerelmi történet is lehet persze drámai, ha súlyos és egyenlő erők csapnak össze. „Ennyire megváltoztál?” — mondta a film vége felé a fiú az anyagi előnyökről érkező lányának. Valójában azonban nem tudtuk meg a filmből azt sem, milyen volt ez a Rózsa annak előtte, de nem ismertük meg igazán a többi szereplőt sem. Homályban maradtak tetteik indítékai, lehetetlenné téve a néző számára azonosulást és ellenszenvet. Aki így csak egy elszalasztott lehetőség miérettjein gondolkozhat.

Sulyok Erzsébet

Anyegin

Operabemutató a szegedi színházban

Hernádi Oszkár felvétele

Jelenet a harmadik képből: Anyegin (Gyimesi Kálmán) visszautasítja Tatjana (Berdál Valéria) szerelmét

Óvatos tartózkodással az elmerült operai sémáktól *Csajkovszkij* lírai jelenetekben költötte újra az *Anyegin*t. Bizonyára, mert ezt a formát érezte alkalmasnak *Puskin* verses regényéhez. A színpadi hatást egyébként sem becsülte sokra, „nem tudom mi az, de mindenestre füttyölök rá, mint ahogy füttyölök az úgynevezett színpadszerűsége is” — írta valahol.

Mégsem szabad eme kijelentésének túlzott jelentőséget tulajdonítani. Más típusú operát írt, mint a kor divatja, s a mű korszakos nagysága éppen az, hogy színpada az orosz táj illatával telik meg, *Puskin* „tengermélyi költőisége” a lélek zenéjében él tovább. „Kerülöm az idegen témákat — vallotta *Csajkovszkij* —, mivel csak az orosz embert, az orosz lányokat és asszonyokat ismerem és értem meg, márpedig ahol a szív érintetlen marad, nem terem meg a muzsika.” *Jaruszovszkij* lélektani operának mondja az *Anyegin*t, a filozófus *Csernisevszkij* „az emberi gondolatok és érzelmek dialektikus mozgását” csodálja benne. *Aszafjev* pedig találon hasonlítja *Csehov* drámáihoz a „technikai fogások észrevehetetlenségével”, a lelki cselekvések folyamatával: itt jelenik meg orosz operaszínpadon a pszichológiai realizmus, mint az általános emberi mondanivaló hordozója. Színpadra állításának legfőbb gondja, hogy tulajdonképpen kétfajta színpadi világot kell megteremnie benne. Az egyik a drámai történet, mely jöszörel nem egyéb: Tatjana reménytelenül beleszeret *Anyegin*be, és később *Anyegin* Tatjanára. A sivár földesúri létforma fullasztó közérzetéből menekülő fiatalember elteszteli a pillanatot, akaratlanul is barátjának gyilkosa lesz, az imádott asszony pedig meg másé: ime *Anyegin* tragikum, melyből magának kell levonnia a konzekvenciákat. A másik színpadi világ *epikus*. Larina vidéki kúriájában föl-vonul a múlt századi orosz vidék megannyi jellegzetes figurája, a hétköznapi apró-cseprő gondjaival; gyümölcsbefőzéssel bajlódnak, aztán aratók jönnek és dalolnak, majd bálon csivitelnek, táncolnak, szórakoznak, s tulajdonképpen színpadi akciók nélküli a második kép is, amikor Tatjana levelét megírja.

Az *Anyegin* operai szerkesztésében ez a kétfajta színpadvilág építkezik össze, s a szombati premier román

vendégrendezője, *Bob Massin*, rendkívül tudatos és átkasztja föl, s elsősorban gondolt koncepcióval nyit ablakot rá. *Sándor Lajos* hangulatok (színeivel inkább tartózkodó) díszleteiben egyetlen szereplő dolgát sem bízza a véletlenre, precízen megtervezett minden mozgást és gesztust, ami operában kiváltképp hasznos dolog, hiszen az énekesek több figyelmet fordíthatnak a zenére. *Massin* nemcsak értően tanulmányozta *Csajkovszkij*t, de a szövegből visszakereste *Puskin*t is, s láthatóan *Tatjanát* találta a legrokonoszevebbnek. Erzéketlen rajzolta meg, lehetetlen noman, más kérdés viszont, hogy javára „gyengítette el” a nő érzelmeiben érdekelteket: *Anyegin* például oly bántó fölénnyel küldte hozzá, ami már több mint sérítő lekezelő, de *Gremine* herceg kissé bubódoctorosra bevertvált tonzúrájával is jobb esetben a hóborstos *Don Pasquale* inkább, semmint a harcmezők sikeres győzje. Az ötlet nem rossz, még sincs kellő hatása a hangulatfestésre beidézett természetes zajoknak: a Larina-bál csecsemősírása (valamivel diszkréttebben persze) még csak elfogadható, hanem a párbajképpben fura látványt nyújtanak a süvöltő szélben lassacskán aláhulló hőpelyhek. Annál sikerültebbek viszont azok a manőverek, évek óta erre a pillanatra ahol a fényvel játszik a varna, *Sinkó* pedig bűgő rendező, kiemel és összefüggőn hangon árult el megéleteket látta, arckokat keres annyi életbölcösséget, filonagyon operaszíner, hiszen zófiát, diszkrét vállomást — mint utaltunk rá — az *Gremine*ről. *Gortva Irén* *Olga* *Anyegin* muzsikájának érzelmi telítődését a lélekábrázolásban találjuk.

Aszafjev kitűnő tanulmánya elemzi, hogy az *Anyegin* újszerűsége az opera románcjellegében mutatkozik meg. A románcos stíluszimfonikus bomlik ki, egyfelől az érzelmek megfogalmazásában jelentkezik, másfelől a hang és a szó között teremt kapcsolatot, azok melodikai rokonsága folykapitány *Herczeg Ferenc* tán. *Várady Zoltán* korrekt volt. Az előadás légköréhez zenei vezetése nem téveszt el a feszült pillanatokot. A *gyí Iona* munkái, a tetszetős románképek meghittségének báli képek koreográfiája *dr. Baróthy Zoltán* dícséret. A premier sikerében méltán osztoztak a pontosan, erőteljesen játszó szegedi szimfonikusok.

Gyimesi Kálmán illúziókeltő *Anyegin*. Tud hívós és kimért lenni, magába zárkozó és rideg, noha akkor érzi igazán jól magát, ha érzelmeit föltárhajta. Zenei feladata annyiban hálátlanabb, hogy nem adatik neki olyan „látványos ária”, mint *Tatjanának*, *Lenszkijnek* vagy *Gremine*nek, mindazonáltal *Gyimesi* ökonómikusan építkezik a zenei folyamatból, s meggyőző lelki tükröt mutat a fiatalemberrel, aki hasztalanul keresi élete értelmét. *Berdál Valéria* inkább *Puskin* *Tatjanája* mint *Csajkovszkij*, amiről persze nem tehet. Lírai természetű szopránját a leveléneiában érezük kevésnek, bár egészében azonosulni lehet ezzel a szerepfelfogással, hiszen rendkívüli atmosféra-teremtő képessége valósággal sugárzik a színpadról: az utolsó képből énekesi teljesítménye is kifogástalan. Az előadás nagy élménye — két hálás ária tolmácsolásával — *Réti Csaba* és *Sinkó György*. Récsa, aki szolamának mélyebb regisztereiben el-eltűnedezt, olyan fűtötten, átszellemülten dalolta el *Lenszkij* fájdalmas búcsúját, mintha szont azok a manőverek, évek óta erre a pillanatra ahol a fényvel játszik a varna, *Sinkó* pedig bűgő rendező, kiemel és összefüggőn hangon árult el megéleteket látta, arckokat keres annyi életbölcösséget, filonagyon operaszíner, hiszen zófiát, diszkrét vállomást — mint utaltunk rá — az *Gremine*ről. *Gortva Irén* *Olga* *Anyegin* muzsikájának érzelmi telítődését a lélekábrázolásban találjuk.

Nikolányi István

Kiállítási napló

Megnyílt a Vásárhelyi Őszi Tárlat

Vasárnap Hódmezővásárhelyen 23. alkalommal nyílt meg a *Vásárhelyi Őszi Tárlat* a Tornyai János Múzeumban. Százegy művész több mint 300 festménye, grafikája, szobra és iparművészeti alkotása látható a tárlaton. Az ünnepélyes megnyitón a népes közönség sorában ott volt *Szabó G. László*, a Csongrád megyei tanács elnökhelyettese, *dr. Sebe János*, a megyei pártbizottság propaganda- és művelődési osztályának helyettes vezetője, és *dr. Szalontai József*, a vásárhelyi pártbizottság első titkára is. A megnyitót közönségét *dr. Dömötör János*, a Tornyai Múzeum igazgatója köszöntötte, majd *dr. Bereczky Lóránt* művészettörténész, az MSZMP Központi Bizottságának munkatársa mondott megnyitó beszédet. Szavai után *dr. Csatornai Antal*, a hódmezővásárhelyi ta-

nács elnöke nyújtotta át a Tornyai-plakettet és a munkajutalmakat, méltatva a ki-tüntetettek művészi munkásságát. A *Tornyai-plakett* idei nyertes *Patay László* Munkácsydíjas festőművész, aki a mostani tárlaton Kubában című tiptihonját mutatja be. A három munkajutalmat *V. Bazsonyi Arany* festőművész, *Csizmádia Zoltán* festőművész és *Varga Éva* szobrászművész nyerte. A tárlatnyitás előtt a városi tanács elnöke fogadást adott a kiállító művészek és a meghívott vendégek tiszteletére. A hagyományokhoz híven vasárnap délután a Vásárhelyen élő képzőművészek *kollektív kiállítását* rendeztek, ezúttal a Rákóczi Tsz kultúrtermében. A sósalmi kiállítást *Bíró Józsefné*, a vásárhelyi tanács elnökhelyettese nyitotta meg.

A város, amelyben élünk

A város, amelyben élünk címmel hirdetett fotópályázatot a Szegedi Fotóklub azzal a céllal, hogy a most Szegeden élő és dolgozó fotósok alkotásaikkal mutassák be a város múltját, jelenét. A beérkezett fotókból vasárnap délelőtt kiállítás nyílt a Bartók Béla Művelődési Központ nagytermében. A tárlatot, mely október 30-ig látható naponta 10-től 18 óráig, *dr. Varga Dezső*, az MSZMP Szeged városi bizottságának titkára nyitotta meg. A Szeged felszabadulásának 32. évfordulójára tiszteletére megnyílt fotókiállítás tizenkét alkotó — *dr. Benedek László*,

Csúri Judit, *Gyenes Kálmán*, *Gyevíki János*, *Horváth Dezső*, *dr. Lajos Sándor*, *Liebmann Béla*, *Nagy Sándor*, *Németh János*, *dr. Somogyi Károlyné*, *Süli István* és *Tatár Tibor* fényképei láthatók. A különböző vállalatok és szervek által felajánlott díjakat *Liebmann Béla* a felszabadulás évfordulójához kapcsolódó képeiért, *dr. Lajos Sándor* kollektívjaért, *dr. Benedek László* kollektívjaért, *Horváth Dezső* algyói képsoraért, *Gyenes Kálmán* építészeti fotóiért és *dr. Somogyi Károlyné* a tiszai motorosnávversenyt megörökítő képeiért nyerte.

Czene Jánosné naiv képei

A Sajóköz Művészklubjában tegnap, hétfőn este kiállítás nyílt a Kiszomborban élő *özv. Czene Jánosné naiv* alkotó 50 festményéből és 10 szobrából. A tárlaton eredeti szépségében bontakozott ki egy naiv szemléletű festő- asszony érzés- és gondolatvil-

ága. Virágcsendéletek, portrék, tájbrázolások és szimbolikus-szürrealis festmények, valamint szoborportrék és állatfigurák láthatók a bensőségesen szép kiállításban. (Mindhárom tárlat értéklésére-visszatérünk.)

Dzsesszest

Nagy érdeklődés előzte meg a szegedi Ifjúsági Ház dzsesszklubjának idei első önálló rendezvényét, ahol első alkalommal szerepelt külföldi együttes, a drezdai *Elb Meadow Ramblers* dixieland. A házigazda szerepét a *Molnár Dixieland* vállalta (még tavaszról ismerik egymást; közös koncertkörúton voltak az NDK-ban). A műsor első felében *Molnárék* játszottak — most is kiválóan. Örömmel hallottuk repertoárjukban az új számokat (dícséretes, hogy nem feledkeztek meg műsoruk felújításáról, pedig volt mit tenniük a nyáron: elkészítették első nagylemezük felvételeit, szeptemberben a Debreceni Jazz Napokon vettek részt, sikerrel). Élményt jelentettek *Garay Márta* stílusos zongoraszólói, énekése és *Molnár Gyula* klarinetjátéka. Szünet után lépett pódiumra az *Elb Meadow Ramblers*, igazán amatőrök: nincs köztük hivatásos zenész, mindannyian műszaki-

pályán dolgoznak. (Az együttes 1955-ben alakult, azóta természetesen sokszor cserélődtek a tagok. Mint elmondták, a mostani felállításban sem régóta játszanak együtt.) Úgy gondolom, az igazán jó amatőrök el tudják velünk feledtetni, hogy ők „csak” amatőrök. Hiszen ebben a műfajban a kategória nem a színvonalat, hanem a zene és zenész viszonyát hivatott meghatározni. *Ramblersék* aránylag jó fúvósokusa mellett a ritmusszekció elég egyhangúan dolgozott. Említést érdemel az alto-szaxofonos játéka, ő azonban inkább a swinges stílusban mozog otthonosan. Jól illeszkedett az együttesbe *Kovács Ferenc*, a *Molnár Dixieland* volt bendzsós, és halottunk még ezen a koncerten egy nálunk alig ismert régi néger ritmushangszert a washboardot, amelyet a dobos ügyesen kezel: ha eredeti hangszerén is így játszik, jobban örültünk volna.

Mentes Ádám